

UNIDADE 9. ACTIVIDADES DE REPASO.

Hércules e Caco

Quondam Hercūles in Palatium boves mira specie abegērat. Is, qui fessus via erat, prope Tibērim fluvium, loco herbīdo procubuit. Ibi quiēte et pabūlo laeto boves reficere* potuērunt. Deinde Hercūlem cibo vinoque sopor oppressit, et Cacus, pastor eius loci, eam praedam avertit, aversosque boves caudis in speluncam traxit, nam ita vestigia domīnum in eam non deducērent.

(*) **Reficere** é infinitivo presente de voz activa do verbo **reficio**. Depende de **potuērunt**. Tradúcese polo infinitivo galego.

Texto adaptado de Tito Livio, *Ab Urbe condita* I 7,4

1.
 - a) No texto aparecen dous personaxes, Hércules e Caco. Busca nun dicionario de mitoloxía grecorromana e resume a lenda protagonizada por ambos.
 - b) Menciona as características da relixión romana.
 - c) Indica con que nomes de deuses romanos están relacionadas as seguintes palabras: *marcial*, *cereais*, *venéreo*, *vulcanismo*, *xuño*, e *xoves*.

NOTA: para realizar os seguintes exercicios, é necesario utilizar o vocabulario.

2.
 - a) Analiza as formas pronominais que hai no texto.

FORMA PRONOMINAL	CASO	NÚMERO E XÉNERO	ENUNCIADO DO PRONOME

- b) Indica a que palabras do texto se refiren **is**, **qui** e **in eam**.
 - c) Analiza as formas verbais persoais do texto

3.
 - a) Separa as oracións do texto e analiza morfosintacticamente os seus elementos.
 - b) Traduce o texto.

4.
 - a) Explica a evolución fonética ao galego das seguintes palabras latinas: **calceāre**, **satiōnem**, **potiōnem**, **allocutiōnem**.
 - b) Indica de que palabras latinas do vocabulario derivaron as seguintes galegas: *localizar*, *bovino*, *fluvial*, *hercúleo* e *viario*.
 - c) Selecciona noticias da prensa ou escribe frases nas que aparezan algunhas das expresións estudadas nesta Unidade.

SOLUCIONARIO

Hércules e Caco

Quondam Hercŭles in Palatium boves mira specie abegĕrat. Is, qui fessus via erat, prope Tibĕrim fluvium, loco herbĭdo procubuit. Ibi quiĕte et pabŭlo laeto boves reficere* potuĕrunt. Deinde Hercŭlem cibo vinoque sopor oppressit, et Cacus, pastor eius loci, eam praedam avertit, aversosque boves caudis in speluncam traxit, nam ita vestigia domĭnum in eam non deducĕrent.

(*) **Reficere** é infinitivo presente de voz activa do verbo **reficio**. Depende de **potuĕrunt**. Tradúcese polo infinitivo galego.

Texto adaptado de Tito Livio, *Ab Urbe condita* I 7,4

1. a) No texto aparecen dous personaxes, Hércules e Caco. Busca nun dicionario de mitoloxía grecorromana e resume a lenda protagonizada por ambos.

Considerado como fillo de Vulcano, Caco era un xigante que vivía nunha cova do monte Aventino. Cando Hércules levaba a Grecia os rabaños roubados a Xerión, Caco rouboulle á súa vez unhas vacas mentres o heroe durmía xunto ao Tíber. Segundo conta a lenda, o ladrón fixéralles andar cara atrás para que as pegadas dos animais non o descubrisen, pero o engano non tivo éxito, pois, cando os machos da manada se puxeron a bramar, respondéronlles as femias. Localizado Caco desta maneira, Hércules loitou contra él ata matalo. A lenda que fai de Caco un fillo de Vulcano, e que o describe con tres cabezas e botando lume polas súas tres bocas, fixo pensar nun primitivo deus latino do lume, pero é posible que esta caracterización pertenza ao propio mito de Hércules, que incluía unha serie de combates con monstros. En todo caso, na **Ara Máxima**, altar sagrado do Palatino dedicado a Hércules, celebrábanse uns ritos de carácter grego. Este culto romano ao heroe grego aparece explicado nunha versión un pouco diferente da fábula de Caco, que fai del un pastor de trazos totalmente humanos que vivía no Aventino e roubaba o gando de Palanteo (pequena aldea do monte Palatino, absorbida máis tarde no sinecismo que deu lugar á fundación de Roma). Hércules, roubado tamén por Caco, deu morte ao ladrón, a quen delantara a súa irmá Caca. Evandro, rei de Palanteo, agradecido a Hércules, dedicoulle un altar e organizou unhas festas que logo se repetiron todos os anos.

b) Menciona as características da relixión romana.

Desde a súa orixe até as súa decadencia, a relixión romana mantivo constantes as características seguintes:

- A convivencia ao longo dos séculos de dúas actitudes aparentemente antagónicas, unha conservadora capaz de manter de principio a fin os mesmos ritos, e a innovadora, aberta ás novas crenzas chegadas dos pobos conquistados.
- A peculiar concepción de que a relixión é como un contrato entre o home e a divindade. Esta idea recóllea a frase **do ut des**, *douche para que me deas*.

c) Indica con que nomes de deuses romanos están relacionadas as seguintes palabras: marcial, cereais, venéreo, vulcanismo, xuño, e xoves.

Marcial está relacionado con *Marte*; *cereais*, con *Ceres*; *venéreo*, con *Venus*; *vulcanismo*, con *Vulcano*; *xuño*, con *Xuno* e *xoves*, con *Xúpiter*

NOTA: para realizar os seguintes exercicios, é necesario utilizar o vocabulario.

2. a) Analiza as formas pronominais que hai no texto.

FORMA PRONOMINAL	CASO	NÚMERO E XÉNERO	ENUNCIADO DO PRONOME
is	nominativo	sing. masculino	is, ea, id
qui	nominativo	sing. masculino	qui, quae, quod
eius	xenitivo	sing. masculino	is, ea, id
eam	acusativo	sing. feminino	is, ea, id

b) Indica a que palabras do texto se refiren **is**, **qui** e **in eam**.

is a **Hercūles**; **qui** a **is**, que é o seu antecedente, e **in eam** a **speluncam**.

c) Analiza as formas verbais persoais do texto

F. VERBAL	VOZ	PERSONA E NÚMERO	TEMPO E MODO
abegĕrat	activa	3ª persoa do singular	pto. pluscuamp. indic.
erat	activa	3ª persoa do singular	pto. imperfecto de indic.
procubuit	activa	3ª persoa do singular	pto. perfecto de indic.
potuērunt	activa	3ª persoa do plural	pto. perfecto de indic.
oppressit	activa	3ª persoa do singular	pto. perfecto de indic.
avertit	activa	3ª persoa do singular	pto. perfecto de indic.
traxit	activa	3ª persoa do singular	pto. perfecto de indic.
deducĕrent	activa	3ª persoa do plural	pto. imperfecto de subx.

3. a) Separa as oracións do texto e analiza morfosintacticamente os seus elementos.

/ Quondam Hercūles in Palatium boves mira specie abegĕrat. / Is, [qui fessus via erat], prope Tibĕrim fluvium, loco herbĭdo procubuit. / Ibi quiĕte et pabŭlo laeto boves reficere* potuērunt. / Deinde Hercŭlem cibo vinoque sopor oppressit, / et Cacus, pastor eius loci, eam praedam avertit, / aversosque boves caudis in speluncam traxit, / nam ita vestigia domĭnum in eam non deducĕrent./

Quondam Hercūles in Palatium boves mira specie abegĕrat.
CC Sx CC CD CC V

Quondam: adverbio.

Hercūles: nominativo singular de **Hercūles**, **Hercŭlis**. Función sintáctica: Sujeito.

in: preposición de acusativo. Forma con **Palatium** (ac. sg. de **Palatium**, -ii) un Cto. Circunstancial.

boves: acusativo plural de **bos**, **bovis**. Función: Cto. Directo.

mira: abl. sg. de **mirus**, **mira**, **mirum**. Conecta en xén., núm. e caso con **specie** (ab. sig. de **species**, -ei), e o sintagma ten a función sintáctica de Cto. Circunstancial.

abegĕrat: 3ª sg. pt. plusc. Ind. de **abigo**.

Is prope Tibĕrim fluvium, loco herbĭdo procubuit.
Sx CC Apos. CC V

Is: nominativo singular masculino de **is**, **ea**, **id**. Función: suxeito. É o antecedente do relativo **qui**, co cal conecta en xénero (masc.) e número (sg.).

prope: prep. de ac. Con **Tiberim** (ac. sg. de **Tiberis** -is) forma un sintagma preposicional que funciona como Cto. circunstancial.

fluvium: acusativo singular de **fluvius**, **fluvii**. Función: Aposición a Tiberim.

loco: ab. sg. de **locus**, **loci**. Leva un adx. concertando, **herbĭdo** (**herbidus** -a -um): Cto. Circunstancial.

procubuit: 3ª sg. pret. perf. indi. act. de **procumbo**.

[qui fessus via erat]
Sx Atr. CC V

qui: nominativo singular de **qui**, **quae**, **quod**. Función: suxeito. O seu antecedente é **is**.

fessus: nominativo singular de **fessus**, **fessa**, **fessum**. Función: atributo.

via: alblativo singular de **via**, **viae**. Función: Cto. circunstancial.

erat: 3ª sg. pret. imp. ind. de **sum**.

Ibi quiĕte et pabŭlo laeto boves reficere potuērunt.
CC CC cx CC Sx V inf. V

Ibi: adverbio, CC.

quiĕte: ablativo singular de **quies** **quiĕtis**. Función: Cto. circunstancial.

et: conxunción copulativa. Une dous complementos circunstanciais.

pabŭlo: ab. sg. de **pabŭlum**, **pabŭli**. Co adx. **laeto** (**laetus** -a -um) conforma outro CC..

boves: nominativo plural de **bos**, **bovis**. Función: suxeito.

reficere: infinitivo do verbo **reficio**. Depende de **potuērunt**.

potuērunt: 3ª pl. pret. perf. ind. de **possum** **potes** **posse** **potui**.

Deinde Hercūlem cibo vino-que sopor oppressit
CC CD CC CC cx Sx V

Deinde: adverbio, CC.

Hercūlem: acusativo singular de **Hercūes**, **Hercūlis**. Función: Cto. directo.

cibo: ablativo singular de **cibus**, **cibi**. Función: Cto. circunstancial.

vino: ablativo singular de **vinum**, **vini**. Función: Cto. circunstancial.

-que: conxunción copulativa. Une os dous CCs, **cibo - vino**.

sopor: nominativo singular de **sopor**, **sopōris**. Función: suxeito.

oppressit: 3ª sg. pret. perf. ind. de **opprimo**.

et Cacus, pastor eius loci, eam praedam avertit
Cx Sx Apos. CD V

et: conxunción copulativa: une dúas oracións, **oppressit** e **avertit**

Cacus: nominativo singular de **Cacus**, **Caci**. Función: suxeito.

pastor: nominativo singular de **pastor**, **pastōris**. Función: núcleo da aposición de **Cacus**.

eius: xen. Sg. masc. de **is**, **ea**, **id**. Concerta en xén., núm. e caso con **loci** (**locus -i**): **CN** do núcleo da aposición **pastor**.

eam: ac. sg fem. de **is**, **ea**, **id**. Concerta en xén., núm. e caso con **praedam** (**praeda -ae**): Cto. directo.

avertit: 3ª sg. pret. perf. ind. de **averto**.

aversosque boves caudis in speluncam traxit
CD-conx- CC CC V

aversos boves: adx. + subst., ac. pl.mas. de **aversus -a -um** e **bos bovis**: Cto. directo.

-que: conxunción copulativa enclítica, que une esta oración á anterior.

caudis: ab. pl. de **cauda**, **caudae**. Función: Cto. circunstancial.

In + speluncam (**spelunca -ae**): prep. + ac.: o Cto. circunstancial.

traxit: 3ª sg. pret. perf. ind. de **traho**.

nam ita vestigia dominium in eam non deducērent.
Cx. CC Sx CD CC CC V

nam: conxunción coordinada explicativa.

ita: adverbio.

vestigia: nominativo plural de **vestigium**, **vestigii**. Función: suxeito

dominium: acusativo singular de **dominus**, **domīni**. Función: Cto. directo

in + eam (**is ea id**): prep. + acusativo: Cto. circunstancial.

non: adverbio de negación.

deducērent: 3ª pl. pret. imp. subx. de **deduco**.

b) Traduce o texto:

En certa ocasión, Hércules conducira uns bois de bela estampa ao Palatino. Aquel, que estaba canso polo camiño, recostouse nun prado preto do río Tíber. Alí os bois puideron recuperarse co descanso e co abundante pasto. Logo, a causa da comida e do viño, un sono profundo apoderouse de Hércules, e Caco, un pastor deste lugar, rouboulle este botín, e polas colas arrastrou a unha cova os bois voltos cara atrás, pois así as pegadas non conducirían ao seu dono cara ela.

4. a) Explica a evolución fonética ao castelán das seguintes palabras latinas:

calceāre > *calzar*. O grupo consonántico **-ce-**, seguido da vogal **-a-** ten evolucionado a /e/ representado gráficamente por **z**. Tamén houbo perda do **e** final átono.

satiōnem > *sazón*. O grupo consonántico **-ti-**, seguido de vogal **-o-** ten evolucionado a /e/ representado gráficamente por **z**. Ademais hai caída do **m** final e perda do **e** final átono.

potiōnem > *poción*. O grupo consonántico **-ti-**, seguido de vogal **-o-** ten evolucionado a /e/ representado gráficamente por **ci**. Ademais hai caída do **m** final e perda do **e** final átono.

allocutiōnem > *alocución*. O grupo consonántico **-ti-**, seguido de vogal **-o-** ten evolucionado a /e/ representado graficamente por **ci**. Ademais hai caída do **m** final e perda do **e** final átono.

b) Indica de que palabras latinas do vocabulario derivaron as seguintes castelás:

localizar procede de **locus, loci** lugar;
bovino procede de **bos, bovis** boi;
fluvial procede de **fluvius, fluvii** río;
hercúleo procede de **Hercŭles, Hercŭlis** Hércules;
viario procede de **via, viae** camiño.

c) Selecciona noticias da prensa ou escribe frases nas que aparezan algunhas das expresións estudadas nesta Unidade.

- Era un xove moi educado, unha **rara avis** para os tempos que corren.
- Isto é completamente necesario, é **conditio sine qua non** para poder conseguir o que te propós.
- O goberno de España esixe a Marrocos a volta ao **estatus quo** da Illa de Pírixel.
- O balance deste ano foi dun **superávit** de varios millóns de euros.